

POZNÁMKY K ČESKÉMU PŘEKLADU JAVOROVY BÁSNĚ ARMÉNY

Ludmila Kroužilová, Prag

“Panie...

od żywota pustego bez muzyki bez pieśni
chrón nas“

Józef Czechowicz

Pokládám za zbytečné psát cokoliv o Javorovovi a jeho básnickém díle, protože se domnívám, že bych jen opakovala to, co bylo řečeno dávno a dávno přede mnou. Javorov nás jako každý smrtelník opustil, ale jeho dílo našťestí zůstalo. A o tom, že to není dílo akademické a mrtvé, svědčí fakt, že provokuje a každou novou generaci nutí k zamyšlení, jak je interpretovat a přeložit - v našem případě do češtiny.

Je nesnadné psát o tom, jak jsem překládala Javorovovu poezii; chtěl bych musím přiznat, že lidský mozek je skutečně jakási tajná schránka (blach box), v níž probíhají různé procesy a neví se přesně, z jakého popudu, kdy a jaké. Mám před sebou hotový překlad Javorovovy básně Arméni a jenom zpětně bych se mohla pokusit analyzovat jeho genezi.

Důležitým, snad nezávažnějším formálním prvkem Javorovovy poezie je rytmus jeho básnických textů. Javorov je nepřekonatelným mistrem rytmičského členění básně a bohatě využívá všech možností, které mu v této oblasti skýtá jeho mateřština s pohyblivým slovním přízvukem. Nejedna z Javorových básní je psána metrem v češtině těžko realizovatelným - jambem. Ale díky Máchovi a jeho pokračovatelům není tento problém - český jamb - neřešitelný. Mnohem horší je, máme-li do češtiny daktylo-trochejského spádu přeložit amfibrach nebo anapest. A právě takový je případ Javorovovy básně Arméni, která má anfibrachickou metrickou osnovu.

Stála jsem tedy hned na počátku své práce s touto básní před dilematem vpravdě hamletovským - překladat nebo nepřekladat? Ale báseň Arméni je jednou z Javorových emblematických básní, v Javorově básnickém díle zaujímá stěžejní místo, bez básně Arméni si lze Javorovovu poezii jen těžko představit - a z toho vyplynulo předsevzetí báseň Arméni přeložit.

Přeložit, ale jak? Hned na počátku práce jsem byla nucena uchýlit se ke kompromisu: za překladovou bázi jsem musela zvolit jiné metrum, takové, které by češtině bylo dostupné, ba co víc: vlastní. Vzhledem k třídobé amfibrachické